

Ett nytt recept för matsystemet

Uppbyggnad av innovationsplattformar
för ett hållbart matsystem

En utlysning inom Vinnovas område Hållbara matsystem

Innehåll

1	Erbjudandet i korthet	3
2	Vad vill vi åstadkomma med finansieringen?	5
	Utmaningar i dagens matsystem	5
	Innovation på systemnivå behövs för ett hållbart matsystem	6
	Utlysningen bygger vidare på tidigare insatser	7
3	Vem riktar sig utlysningen till?	7
	Vinnova finansierar innovationsplattformar för ett hållbart matsystem	7
	Innovationsplattformar centrerade kring missioner	8
	Kärnteam kan söka för att bygga upp innovationsplattformar	8
	Kärnteamet ska säkerställa långsiktighet	10
	Vinnova bidrar till att nå målen i Agenda 2030	10
4	Vad finansierar vi?	11
	Aktiviteter det går att söka finansiering för	11
	Stödberättigande kostnader	11
	Aktiviteter för kompetensutveckling	12
5	Hur stort bidrag ger vi?	13
	Kärnteamen finansieras i tre etapper	13
	Hur mycket kan man söka i etapp 1?	13
6	Bedömning av inkomna ansökningar	14
	Förutsättningar för att vi ska bedöma ansökan	14
	Vad bedömer vi?	14
	Hur bedömer vi?	15
7	Beslut och villkor	16
	Om våra beslut	16
	Villkor för beviljade bidrag	16
8	Så här ansöker ni	16
9	Tips inför ansökan	16
	Bilaga 1: Formativ utvärdering	17
	Bilaga 2: Tre dimensioner av hållbar utveckling	18
	Bilaga 3: Fem principer för systemtransformation	20

1 Erbjudandet i korthet

Ett nytt recept för matsystemet är en långsiktig satsning för att möta de system- och policyutmaningar som hindrar innovation, konkurrenskraft och övergången till ett hållbart matsystem.

Den här utlysningen som är en del av denna satsning ska bidra till att bygga upp innovationsplattformar där aktörer tillåts experimentera och utforska nya metoder och arbetssätt. Plattformarna ska formas kring ambitiösa mål för omställning, så kallade missioner, som kan bidra till ett miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbart matsystem.

Innovationsplattformarna byggs upp av ett kärnteam och det är dessa team som finansieras i denna utlysning. Kärnteamet ska tillsammans med nyckelaktörer ta fram och förankra missionen nationellt och internationellt. Det kräver ett brett engagemang från såväl civilsamhällesorganisationer, entreprenörer, myndigheter, kommuner, regioner, företag och forskare.

I denna utlysning kan man söka finansiering för att bygga upp en innovationsplattform. Det går inte att söka för specifika innovationsprojekt, utan endast för att bygga upp en innovationsplattform som driver på systemtransformation långsiktigt och initierar innovationsprojekt.

För att söka krävs ett kärnteam på minst tre organisationer med förmågan att bygga en innovationsplattform. Innovationsplattformen ska vara en samordnande funktion som kan driva innovation på systemnivå tillsammans med andra aktörer.

Finansieringen är uppdelad i tre etapper under fem år och realiserar genom tre utlysningar. Endast de innovationsplattformar som beviljats medel i etapp 1 kommer att kunna söka medel i kommande etapper.

Den första etappen pågår under 18 månader och kan finansieras med upp till 3,5 miljoner kronor per innovationsplattform. Den andra etappen pågår i 30 månader och den tredje etappen i 12 månader.

Medfinansiering kan komma att krävas beroende på vilken stödgrund en organisation kan beviljas medel utifrån. Vinnova kommer att finansiera mellan fem och åtta innovationsplattformar i första etappen.

Följande datum gäller för utlysningen:

Observera att datumen är preliminära. För aktuella uppgifter se www.vinnova.se.

Öppningsdatum	11 maj 2023
Sista ansökningsdag	27 september 2023 klockan 14:00
Intervjudatum	18 och 19 oktober 2023
Senaste beslutsdatum	9 november 2023
Projektstart	10 november 2023

Kontaktpersoner för utlysningen:

Anna Löfgren Wilteus, utlysningsansvarig
08-473 32 66

hallbaramatsystem@vinnova.se

Administrativa frågor:

Therese Porsklint, Vinnova
08-473 30 28

hallbaramatsystem@vinnova.se

Vinnovas IT-support:

Tekniska frågor om Vinnovas e-tjänster
Tel: 08-473 32 99

helpdesk@vinnova.se

Aktuell information om utlysningen och länk till Vinnovas e-tjänst för ansökningar finns på www.vinnova.se.

2 Vad vill vi åstadkomma med finansieringen?

Utmaningar i dagens matsystem

Matsystemet behöver genomgå en snabb omställning. Matproduktion och konsumtion står för 25 procent av de globala växthusgasutsläppen och dessa utsläpp måste minst halveras. Fjorton procent av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser kommer från jordbrukssektorn, där utsläppen främst består av metan och lustgas från djurens fodermältning, gödselhantering och kväveomvandling i mark.¹ Samtidigt rankas dagens matvanor som en av de största riskfaktorerna för ohälsa och tidig död i befolkningen i Sverige. De största riskerna i matvanorna är att vi äter för lite fullkorn, för lite frukt och grönt, för mycket rött kött och chark och för mycket salt. Fetma och övervikt ökar risken för hjärt- och kärlsjukdom, diabetes typ 2 samt flera typer av cancer. Eftersom så många i Sverige har övervikt eller fetma är det ett av våra allvarligaste folkhälsoproblem.²

Förnyelsekraften inom dagens matsystem är samtidigt låg, något som också belysts i Sweden Food Arenas färdplan för ett modernt innovationssystem. Detta yttrar sig genom att innovation inom livsmedelskedjan huvudsakligen är av inkrementell karaktär och med få innovationer som är helt nya, vilket gör att förändringstakten i svensk livsmedelsproduktion är för låg. Detta hindrar i hög grad det experimenterande som krävs för att rådande system ska kunna utmanas till att driva omvandling och förnyelse.³

Enligt senaste IPCC⁴ rapporten är klimatförändringen orsakad av människan genom utsläpp från fossila bränslen, jord och skogsbruk. Klimatförändringen är ett hot mot människans välbefinnande och planetens hälsa och det finns en snabbt krympande möjlighet att begränsa den globala uppvärmningen till 1,5°C.⁵ De klimatåtgärder som görs sker för långsamt och i för begränsad omfattning.⁶ Det finns dock flera genomförbara alternativ för ökad klimatambition, både för utsläppsminskning och anpassning men det kräver snabba och långtgående förändringar inom alla sektorer och system. De beslut och åtgärder som vi fattar under detta årtionde kommer att få konsekvenser för flera generationer under århundraden och längre.⁷

Flera av de åtgärder IPCC pekar ut berör matsystemet. Dessa åtgärder handlar om att göra betydligt större satsningar på förnybar energi och energieffektiviseringar i stället för fossila bränslen, rikta om investeringar bort från fossila bränslen och ta

1 [Utsläpp av växthusgaser från jordbruk; Sveriges utsläpp av växthusgaser \(naturvardsverket.se\)](#)

2 [Matvanor och sjukdom \(livsmedelsverket.se\)](#)

3 Sweden Food Arenas Färdplan [Färdplan_230330.pdf \(swedenfoodarena.se\)](#)

4 IPCC står för "Intergovernmental Panel on Climate Change" och är FN:s vetenskapliga klimatpanel

5 [Huvudslutsatser i IPCC:s rapport Klimat i förändring 2023 - Syntesrapport | SMHI](#)

6 [Markku Rummukainen om nya IPCC-rapporten: "Åtgärder i närtid är avgörande" | Naturvetenskapliga fakulteten \(lu.se\)](#)

7 FN:s klimatpanel IPCC: Det är bråttom med klimatåtgärder (naturvardsverket.se)

bort klimatskadliga subventioner, utöka skydd av naturliga kolsänkor i skog, mark och hav, ställa om till ett hållbart skogsbruk och jordbruk, ändra produktionsmetoder och konsumtionsmönster och verka för en mer växtbaserad kost.⁸

En förändrad livsmedelsproduktion och konsumtion är alltså en förutsättning för att begränsa klimatförändringen och nå Agenda 2030, miljömålen och folkhälsomålen. Omställningen behöver ske hos producenter, förädlingsled, distributörer, policyaktörer och konsumenter.

Innovation på systemnivå behövs för ett hållbart matsystem

Ett matsystem är ett samlingsbegrepp för alla komponenter (miljö, människor, företag, resurser, processer, infrastruktur och institutioner) och aktiviteter som är kopplade till produktion, förädling, distribution, tillagning, konsumtion av livsmedel samt hantering av restprodukter. Detta i syfte att förse befolkningen med mat och dryck.⁹ I denna insats utgår Vinnova från följande definition för ett hållbart matsystem:

Ett hållbart matsystem är ett matsystem som levererar säker och näringsrik mat för alla på ett sådant sätt att de ekonomiska, sociala och miljömässiga grunderna för att skapa säker och näringsrik mat för framtida generationer inte äventyras.¹⁰

För att skapa ett hållbart och konkurrenskraftigt matsystem behövs innovation på systemnivå vilket förutsätter genomgripande förändringar i alla delar av matsystemet. Sverige har goda förutsättningar att gå i bräschen för ett hållbart matsystem genom så kallad systeminnovation¹¹ och bidra till ökad konkurrenskraft och hållbart resursutnyttjande. Vi har stark miljöpolitik, hög djurvälstånd, låg användning av antibiotika och säker livsmedelsproduktion.

Nydanande tillvägagångssätt behövs som mynnar ut i nya produkter, processer och affärsmodeller som utmanar etablerade värdekedjor och distributionskanaler. Nya produkter, konsumtionstrender, teknologier, affärsmodeller med mera, uppstår genom att aktörer i olika delar av systemet upptäcker nya behov eller lösningar och tar sig an uppgiften att fylla det gap som finns mellan systemets utbudssida och efterfrågesida.¹²

För att möjliggöra en omställning inom matsystemet behöver en bredd av aktörer såsom entreprenörer, intraprenörer och andra förändringsagenter inom såväl offentlig sektor, näringslivet, civilsamhället och akademien involveras. Detta kräver dock koordinering och delvis skyddade miljöer för dessa

⁸ [AR6 Synthesis Report: Climate Change 2023 \(ipcc.ch\)](#)

⁹ [S 2022 nr 02 - Syntesarbete för ett hållbart livsmedelssystem \(livsmedelsverket.se\)](#)

¹⁰ [Sustainable food systems: Concept and framework \(fao.org\)](#)

¹¹ Systeminnovation innebär radikala förändringar i sociala och tekniska system och behöver omfatta flera nivåer i systemen. [Så arbetar Vinnova med systeminnovation | Vinnova](#)

¹² Sweden Food Arenas Färdplan. [Färdplan_230330.pdf \(swedenfoodarena.se\)](#)

förändringsagenter för att kunna experimentera och samla kraft för förändring. Sådana förändringsagenter kan finnas i olika branscher och sektorer både i det etablerade matsystemet och utanför.

I Sweden Food Arenas färdplan definieras ett modernt innovationssystem utifrån dess kapacitet att stödja omställning som svarar mot ett väl definierat behov.¹³ Behovet av omställning genom förnyelse och innovation är så stor i matsystemet att inkrementell innovation, det vill säga optimering av nuvarande system, inte är tillräcklig för att minska klimatförändringen och nå Agenda 2030. Omställningen måste adressera både social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet.

Utlysningen bygger vidare på tidigare insatser

Den här utlysningen bygger vidare på tidigare insatser. År 2022 gjorde Vinnova en kartläggning som identifierade fem teman som är viktiga för att nå ett hållbart matsystem i linje med Agenda 2030. Våren 2023 genomförs en lär- och mobiliseringsinsats som involverar en rad aktörer från olika delar av matsystemet inom ramen för dessa fem teman. Dessa teman är:

Proteinskiftet, Food tech för framtidens mat, Preventiv hälsa genom mat, Hållbara matvanor hos unga *samt* Regenerativ, resilient och naturpositiv matproduktion.

Dessa teman är viktiga för att möjliggöra en transformation för hållbarhet inom matsystemet och i fokus för även den här utlysningen.

3 Vem riktar sig utlysningen till?

Vinnova finansierar innovationsplattformar för ett hållbart matsystem

Ett nytt recept för matsystemet är Vinnovas långsiktiga satsning inom matområdet för att möta de system- och policyutmaningar som hindrar innovation, konkurrenskraft och övergången till ett hållbart matsystem. Många aktörer är överens om att det svenska matsystemet behöver höja sin förmåga till innovation, att systemet är splittrat och behöver koordinering och gemensamma mål samt att det finns policyutmaningar som behöver adresseras.

Vinnova vill därför genom denna insats adressera dessa utmaningar och stärka förutsättningarna för framväxandet av nydanande produkter, teknologier och tillvägagångssätt. Detta genom att finansiera uppbyggnaden av nationella innovationsplattformar där aktörer i en delvis skyddad miljö tillåts experimentera och utforska nya lösningar som bidrar till ett hållbart matsystem.

En innovationsplattform är en flexibel långsiktig samverkansform bestående av aktörer som tillsammans arbetar mot en gemensam mission som ska bidra till systemförändring. Innovationsplattformen ska utgöra ett katalyserande och

¹³ Sweden Food Arenas Färdplan. [Färdplan_230330.pdf \(swedenfoodarena.se\)](#)

samordnande nav för innovationsdrivande insatser som behöver genomföras för att nå missionen. Innovationsplattformen ska vara en arena inom vilken aktörer som ingår samverkar för att identifiera vilka förändringar som behöver ske för att uppfylla målet och vidare koordinera de insatser och innovationsprojekt som behövs för att nå missionen. Samspelet kan ske kopplat till en geografisk plats eller virtuellt och är beständigt över tid.

Innovationsplattformar centrerade kring missioner

Att formulera gemensamma missioner¹⁴ är ett sätt att arbeta i en gemensam riktning. Därför ska innovationsplattformarna formeras kring missioner som kan bidra till ett hållbart matsystem. Varje mission behöver vara tidsatt och adressera samtliga tre hållbarhetsdimensioner (social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet¹⁵) samt vara relevanta utifrån nationella och internationella initiativ och strategier inom matsystemet (exempelvis nationella miljö- och folkhälsomål och internationella agendor och rapporter, såsom Agenda 2030 och IPCC).

I denna utlysning vill Vinnova se missioner som är djärva, inspirerande, tar ett helhetsgrepp och bygger på kritiska behov i samhället antingen baserat på något eller några av Vinnovas utpekade teman eller något annat område som är relevant för att skapa ett hållbart matsystem. Varje mission behöver adressera någon eller några utmaningar inom var och en av hållbarhetsdimensionerna (se bilaga 2).

Innovationsplattformarna ska arbeta utifrån ett antal principer som pekats ut som viktiga för att lyckas utveckla nya system eller förändra befintliga (läs mer i bilaga 3 och i Sweden Food Arenas färdplan¹⁶):

1. Förmåga att styra och engagera mot gemensamma prioriterade mål.
2. Involvering av efterfrågesidan – till exempel kunder, konsumenter, handeln och offentlig sektor.
3. Stötta experimenterande kring nydanande produkter, teknologier och tillvägagångssätt.
4. Verka för att strukturer och regelverk förändras så att de främjar ett hållbart matsystem, till exempel genom att belysa lag och policyhinder.
5. Främja kunskapsdelning och lärande.

Kärnteam kan söka för att bygga upp innovationsplattformar

Den här utlysningen riktar sig till aktörer som vill gå samman i ett kärnteam som ska bygga en innovationsplattform och därigenom driva systemtransformation tillsammans med andra aktörer. Kärnteamets arbete kräver en förmåga att brett

¹⁴ Missioner är ambitiösa målsättningar för systemomställning med bred samhällsrelevans. Innebär att aktörer från olika sektorer, branscher och discipliner samlas kring ett djärvt, inspirerande och mätbart mål som ska uppnås inom en viss tidsperiod. Målet ska ha effekt på samhället och politiken och vara relevant för en stor del av befolkningen. [EU:s definition i Missions in Horizon Europé.](#)

¹⁵ Exempel på utmaningar inom de tre hållbarhetsdimensionerna finns i bilaga 2.

¹⁶ Sweden Food Arenas Färdplan. [Färdplan_230330.pdf \(swedenfoodarena.se\)](#)

engagera civilsamhällesorganisationer, entreprenörer, myndigheter, kommuner, regioner, företag och forskare i arbetet med att utveckla och förankra missionen som innovationsplattformen ska vara centrerad kring. Detta genom att bland annat knyta till sig viktiga kontakter, nätverka och skapa synlighet. Det är viktigt att kärnteamet arbetar transparent och kommunicerar så att fler aktörer blir intresserade av att arbeta mot den gemensamma missionen.

I den första etappen som denna utlysning berör handlar arbetet om att göra en strategisk omvärldsanalys för att kunna beskriva och kommunicera den önskvärda framtiden och vidareutveckla en systemkarta som beskriver dagens system och de utmaningar och gap som finns (exempelvis lagar och policyhinder). Det handlar också om att planera ett eller flera kommande forsknings- och utvecklingsprojekt kopplade till missionen och analysera deras potential, möjligheter och risker.

Eftersom innovationsplattformen ska vara ett samordnande nav för innovationsdrivande insatser behöver kärnteamet identifiera insatsområden och innovationsprojekt tillsammans med en bredd av nyckelaktörer. För att kunna landa i vilka förändringar som behöver ske och utvärdera potentialen i nya lösningar är det nödvändigt med kartläggningar, analyser och mindre prototyper.

Kärnteamet förväntas identifiera vilka resurser som krävs för kommande projekt och på sikt även hitta sådan finansiering. Vinnova kommer ha en innovationspott som både innovationsplattformarna såväl som andra aktörer kan söka medel från för sådana aktiviteter. Vinnova för även dialog med andra finansiärer för att underlätta finansiering av innovationsdrivande insatser. Vidare förväntas kärnteamet arbeta med att utveckla organiseringen av innovationsplattformen.

Kärnteamet ska med sikte långt in framtiden agera pådrivande för banbrytande lösningar i matsystemet och verka för att innovationsplattformen med missionen som ledstjärna blir erkänd nationellt och internationellt.

Ett kärnteam ska:

- Bestå av minst tre projektparter som vill bygga en innovationsplattform.
- Deltagande projektparter ska vara formerade kring en gemensam mission utifrån ett systemperspektiv.
- Inkludera dedikerade personer som kommer lägga majoritet av sin arbetstid i projektet.
- Ha goda kontaktnät inom matsystemets olika delar.
- Ha goda kontaktnät inom relevanta sektorer utöver matsystemet.
- Arbeta nationellt och internationellt.
- Vara jämställt i sin sammansättning.

I denna utlysning går det inte att söka för specifika innovationsprojekt, utan endast för att bygga upp en innovationsplattform.

För att koordinera arbetet runt en långsiktig mission behöver kärnteamet ha kunskap och erfarenhet av att arbeta utifrån de ovannämnda fem principer viktiga för att lyckas utveckla nya system eller förändra befintliga. Utöver dessa principer ser Vinnova också att kärnteamet behöver kompetens och förståelse för matsystemet samt relevanta arbetssätt för utveckling, innovation och lärande, till exempel systemanalys, systemdesign, beteendevetenskap, affärsmodeller, upphandling och så vidare.

Kärnteamet ska säkerställa långsiktighet

I denna utlysning krävs att minst tre organisationer söker för att bygga upp en innovationsplattform. Det kan gärna vara fler men det viktiga är att kärnteamet lyckas mobilisera flera aktörer under projektets gång. Kärnteamet består alltså av minst tre projektparter. Med projektpart menas den eller de organisationer, inklusive koordinatören, som deltar i utformningen av projektet, bidrar till genomförandet och delar på risken och resultatet. Projektpart får inom projektet inte vara underleverantör till annan projektpart. I denna utlysning kan endast juridiska personer söka bidrag. Utländska aktörer är välkomna att delta i projekten. För att utländska aktörer ska kunna beviljas bidrag och agera koordinator krävs att de har ett driftställe eller en filial i Sverige där verksamheten i projektet ska bedrivas.

Utlysningen ingår i en långsiktig satsning varför samarbetande organisationer som knyts till plattformen kan komma att variera över tid. Kärnteamets roll blir att säkerställa kontinuitet och bygga vidare på tidigare arbete. Då satsningen är uppdelad i tre etapper kan även kärnteamet komma att ändras beroende på plattformens mission och arbetssätt.

Vinnova bidrar till att nå målen i Agenda 2030

Vinnova har i uppdrag att främja hållbar tillväxt och samhällsutveckling. Genom Agenda 2030 har världens länder enats om en global överenskommelse och vad som kännetecknar hållbar utveckling. Genom våra insatser bidrar vi till det globala åtagandet att nå målen. Inom Agenda 2030 har Vinnova särskilt pekat ut klimat och jämställdhet som två centrala hållbarhetsperspektiv som våra finansierade satsningar ska bidra positivt till. Projekt finansierade av Vinnova förväntas därmed ta särskild hänsyn till klimat- och jämställdhetsaspekter. En aspekt som Vinnova följer upp och bedömer är om både kvinnor och män på ett jämställt sätt tar del av bidraget, deltar i och har inflytande över projektet samt hur projektet analyserat och tagit ställning till kön och genusaspekter kopplat till projektet.¹⁷

¹⁷ Läs mer om vad vårt arbete för jämställd innovation innebär för dig som söker bidrag från oss: <https://www.vinnova.se/m/jamstalld-innovation/>

4 Vad finansierar vi?

Aktiviteter det går att söka finansiering för

I den här utlysningen kan aktörer i ett team på minst tre organisationer söka pengar för att bygga en innovationsplattform runt en mission samt analysera potential, risker och möjligheter med strategiskt utvalda forsknings- och utvecklingsprojekt inför kommande etapper.

Stödberättigande kostnader

Vår finansiering sker genom bidrag. Bidrag till organisationer som bedriver ekonomisk verksamhet omfattas av regler om statligt stöd.¹⁸ Reglerna styr bland annat vilka typer av kostnader och hur stor andel av dem som får täckas genom bidrag.

En stödberättigande kostnad ska:

- vara faktisk och kunna styrkas
- ha uppkommit hos bidragsmottagaren
- ha uppkommit under den projekttid som framgår av beslutet
- vara bokförd och fastställd i enlighet med bidragsmottagarens vanliga
- redovisningsprinciper och god redovisningssed
- vara skäligen och ha uppkommit enbart för genomförande av projektet
- vara i enlighet med bidragsmottagarens interna policys och riktlinjer, särskilt med avseende på miljö- och klimatpåverkan

Inom denna utlysning finansieras uppbyggnaden av innovationsplattformar för ett hållbart matsystem och förberedelser för kommande forsknings- och utvecklingsprojekt genom analys, kartläggning och prototyper.

Offentlig sektor, akademi och idéburna organisationer

Universitet och högskolor, forskningsinstitut, offentligt finansierad verksamhet och aktörer från näringslivet samt idéburna organisationer som deltar i sin icke ekonomiska verksamhet omfattas inte av reglerna om statsstöd.¹⁹ I den här utlysningen kan dessa aktörer få sina stödberättigande kostnader finansierade upp till 100 %.

¹⁸ Läs mer om statligt stöd på vår webbplats: <https://www.vinnova.se/sok-finansiering/regler-for-finansiering/statligt-stod/>. Där hittar du även våra allmänna villkor för bidrag och Anvisning till stödberättigande kostnader: <https://www.vinnova.se/sok-finansiering/regler-for-finansiering/allmanna-villkor/>

¹⁹ [Microsoft Word - guide stödberättigande kostnader -1 januari 2019.docx uppdatering inför 2020 200206 \(002\) \(vinnova.se\)](#)

Genomförbarhetsstudie

Bidrag kommer att beviljas som stöd enligt artikel 25 i kommissionens förordning (EU) nr 651/2014 (GBER). Projektets aktiviteter ska utgöra genomförbarhetsstudier, det vill säga att planera för hur ett eller flera forsknings- och utvecklingsprojekt ska bedrivas i kommande etapper i satsningen. Stödnivån per part kan vara högst 50, 60 eller 70 procent av de stödberättigande kostnaderna beroende på organisationens storlek.²⁰ Aktiviteterna ska handla om att analysera potentialen i planerade projekt genom att på olika sätt utvärdera möjligheter och risker. Projektets aktiviteter kan till exempel inkludera möten, workshops, skapa prototyper eller anlita externa experter.

Stöd av mindre betydelse

Till företag eller annan ekonomisk verksamhet kan bidrag beviljas med stöd av EU-kommissionens förordning nummer 1407/2013 om stöd av mindre betydelse, även kallat försumbart stöd eller de minimis-stöd. Denna stödgrund medger finansiering upp till 100% av den sökande organisationens stödgrundande kostnader. Maximalt tillåtet stöd av mindre betydelse är 200 000 euro per mottagare under de tre senaste beskattningsåren. Organisationer som söker stöd av mindre betydelse måste därför bifoga ett intyg med ansökan, som visar att detta krav uppfylls. Ett företag kan också vara projektpart i en ansökan utan att söka bidrag från Vinnova.

Aktiviteter för kompetensutveckling

Vinnova kommer under etapp 1 att anordna olika aktiviteter för kompetensutveckling, utöver finansiering, som projektledaren och delar av kärnteamet förväntas delta i. Det kan handla om seminarier och workshops, dialog med experter eller andra finansiärer och myndigheter. Exempel på ämnen kan vara policyutveckling, upphandling, beteendeförändring eller andra ämnen som är relevanta för systemtransformation.

Under projekttiden kommer formativ utvärdering genomföras, vilket ger projekten möjlighet till lärande redan från start (se bilaga 1).

²⁰ Läs mer här hur stort bidrag olika företag kan få: [tabell-stodnivaer_ny-version_2206.pdf](https://www.vinnova.se/meddelanden/2023-05-11-tabell-stodnivaer-ny-version-2206.pdf) ([vinnova.se](https://www.vinnova.se))

5 Hur stort bidrag ger vi?

Kärnteamen finansieras i tre etapper

Ett nytt recept för matsystemet är en långsiktig satsning med en femårig beslutad budget. Ambitionen är att innovationsplattformarna ska ha möjlighet att därefter söka finansiering för ytterligare fem år, men det är ännu inte beslutat.

Vinnova avsätter en femårig budget för hela satsningen men fattar beslut om bidrag till kärnteamen i etapper genom tre utlysningar. Endast de innovationsplattformar som beviljats medel i etapp 1 kommer kunna söka medel i kommande etapper.

Satsningens tre etapper pågår under 2023–2028.

- Etapp 1 är 18 månader
- Etapp 2 är 30 månader
- Etapp 3 är 12 månader

I denna utlysning går det att ansöka till den första etappen. Se bilaga 1 för mer information om utvärdering och etappmål.

Hur mycket kan man söka i etapp 1?

Den första etappen pågår under 18 månader och kan finansieras med upp till 3,5 miljoner kronor per projekt. Vinnova kommer att finansiera mellan fem och åtta projekt i den första etappen.

För den första etappen är Vinnovas totala budget cirka 33 miljoner kronor. Budgeten för hela satsningen, det vill säga alla tre etapper, är cirka 138 miljoner kronor. Budgeten för varje enskild innovationsplattform i etapp 2 och 3 beror på hur många innovationsplattformar som beviljas fortsatt finansiering.

Under den första etappen finns också en gemensam innovationspott på cirka fem miljoner kronor. Denna kan sökas av innovationsplattformarna och andra aktörer som kärnteamet identifierat och som vill planera för projekt som leder mot innovationsplattformarnas missioner, till exempel genom kartläggningar, analyser och prototyper. Ansökan lämnas in separat på Vinnovas initiativ och bedöms av Vinnova.

6 Bedömning av inkomna ansökningar

Förutsättningar för att vi ska bedöma ansökan

Vi kommer endast bedöma ansökningar som uppfyller följande formella krav:

- Projektparter och bidragsmottagare är juridiska personer. Enskild firma är inte juridisk person.
- Minst tre projektparter.
- Ansökan är skriven på svenska eller engelska.

Vad bedömer vi?

Ansökningar som uppfyller de formella kraven bedöms med avseende på relevans, potential, genomförande och aktörer utifrån nedanstående kriterier.

Relevans

Missionens relevans utifrån utlysningens syfte.

- Hur relevant missionen är för att uppnå ett hållbart matsystem.
- Hur relevant missionen är i relation till Vinnovas utpekade teman och hur väl de tre hållbarhetsdimensionerna adresserats.
- Hur relevant omvärldsanalysen är och relaterar till missionen.

Potential

Kärnteamets potential att med hjälp av en mission:

- Bygga upp en innovationsplattform för ett hållbart matsystem som på sikt kan bli nationellt och internationellt erkänd.
- Åstadkomma kraftsamling och strategisk samverkan.
- Stimulera och stötta experimenterande och lärande.
- Bidra till de globala målen i Agenda 2030.

Aktörer

Kärnteamets sammansättning och förmåga.

- Kärnteamets visade förståelse för matsystemet och behovet av systemförändring.
- Kärnteamets sammansättning (erfarenheter, kompetens, engagemang, jämn könsfördelning och fördelning av makt och inflytande mellan kvinnor och män).
- Kärnteamets förmåga att kunna engagera och koordinera en bredd av aktörer runt missionen.
- Kärnteamets tillgång till kompetens och förståelse för matsystemet samt relevanta arbetssätt för utveckling och lärande, t ex beteendeförändring, designmetodik och processer för lärande och kunskapsdelning.
- Projektledarens kompetens och erfarenhet av att leda och driva utvecklingsprojekt, arbeta visionärt, använda missionsdrivna arbetssätt och kunna förankra arbetet hos relevanta aktörer.

- Kärnteamets tillgång till relevanta nätverk.

Genomförbarhet

Hur projektet har utformats för att nå sina resultatmål.

- Hur ändamålsenliga kärnteamets arbetssätt och metoder är för att bygga en innovationsplattform.
- Hur ändamålsenliga kärnteamets processer är för kunskapsutbyte och lärande inom och mellan aktörer, branscher och sektorer.
- Hur trovärdig och realistisk kärnteamets genomförande- och tidsplan är för hur man ska etablera en innovationsplattform, exempelvis engagera relevanta aktörer och befintliga projekt runt missionen i relation till tillgängliga resurser (bemanning och budget).
- Hur väl planerade aktiviteter adresserar olika aspekter av systemförändring (till exempel ny teknik, produkter, tjänster, infrastruktur, affärsmodeller, upphandling, beteende, kultur samt lagar och policy).
- Hur ändamålsenlig kärnteamets plan är för att analysera och integrera jämställdhets- och jämlikhetsaspekter i genomförande av innovationsplattformens organisering (fördelning av makt och inflytande mellan kvinnor och män) och aktiviteter.

Hur bedömer vi?

Inkomna ansökningar som uppfyller de formella kraven bedöms i konkurrens av interna och externa bedömare. Utvalda ansökningar kallas till intervju. Vinnova förbehåller sig rätten att tillämpa ett portföljperspektiv vid urvalet av ansökningar som beviljas. Detta betyder bland annat att vid urval av kärnteam kommer Vinnova ta hänsyn till Vinnovas prioriterade teman, att missionerna adresserar olika områden, geografisk spridning och så vidare. Ansökningarna bedöms enligt bedömningskriterierna ovan.

En kort digital intervju av de ansökningar som går vidare kommer att äga rum den 18:e och 19:e oktober 2023 i samband med bedömningsmötet. Sökande kommer få en tid med kort framförhållning. Sökande behöver vara tillgänglig dessa datum. Vid bedömning kommer stor vikt läggas på kärnteamet och projektledarens personliga egenskaper, motivation och mandat. Det är därför av yttersta vikt att de personer som är tillänkta att arbeta i kärnteamet också deltar på intervjun.

7 Beslut och villkor

Om våra beslut

Hur mycket varje part i projektet beviljas i bidrag framgår av beslutet. Stödgrunden framgår av beslutet och styr även vilka kostnader som är stödberättigande. Vårt beslut om att bevilja eller avslå en ansökan kan inte överklagas.

Villkor för beviljade bidrag

För beviljade bidrag gäller våra allmänna villkor för bidrag.²¹ Villkoren innehåller bland annat regler om projektavtal, förutsättningar för utbetalning, uppföljning, rapportering och nyttiggörande av resultat. Vetenskaplig publicering ska ske med öppen tillgång i enlighet med Vinnovas anvisning. Kompletterande särskilda villkor kan beslutas för enskilda projekt. Om ni inte följer våra villkor kan ni bli återbetalningsskyldiga. Det gäller också om ni beviljats bidrag felaktigt eller med för högt belopp.

8 Så här ansöker ni

För att söka bidrag fyller ni i ett webbaserat formulär i Vinnovas e-tjänst för ansökningar, som nås via www.vinnova.se. För organisationer som söker under regeln *Stöd av mindre betydelse* ska ett intyg att man uppfyller kravet biläggas ansökan²² (läs mer under avsnitt 4).

9 Tips inför ansökan

Tänk på att det tar tid att göra en ansökan. Ni kan börja fylla i uppgifter, spara och fortsätta vid ett senare tillfälle. När ansökan är färdig markerar ni den som klar. Ni kan när som helt låsa upp ansökan och göra ändringar, ända fram till sista ansökningsdag. Klarmarkera ansökan i god tid innan utlysningen stänger.

När utlysningen stängt och ansökan registrerats hos Vinnova kommer en bekräftelse skickas ut per e-post till dig som står för användarkontot, projektledare och firmatecknare/prefekt. Det kan ta några timmar innan du får e-posten. Om du inte har fått en bekräftelse via e-post inom 24 timmar efter att utlysningen stängt ber vi dig höra av dig. När ansökningstiden har gått ut kan komplettering av ansökan endast ske på begäran från oss.

Ansökningar som lämnas in till oss blir allmänna handlingar men vi lämnar inte ut uppgifter om enskilda affärs- eller driftsförhållanden, uppfinningar och forskningsresultat ifall det kan antas att någon enskild lider skada om uppgifterna röjs.

²¹ Aktuella villkor hittar du på vår webbplats, tillsammans med hjälp för att förstå och uppfylla villkoren: <https://www.vinnova.se/sok-finansiering/regler-for-finansiering/allmanna-villkor/>

²² Mall för intyg hittar du här: [Regler för bidrag | Statligt stöd till ekonomisk verksamhet | Vinnova](#)

Bilaga 1: Formativ utvärdering

De projekt som beviljas finansiering i denna utlysning kommer följas kontinuerligt genom så kallad formativ utvärdering. Formativ utvärdering syftar till att främja lärande under projektets gång, snarare än efter avslutat projekt. Lärande är en viktig del av att arbeta med systemtransformation och Vinnova vill främja att projekten kontinuerligt omsätter lärdomar in i det fortsatta arbetet och arbetar utifrån principerna viktiga för systemtransformation. Etappmålen kommer att utvärderas i relation till utlysningens övergripande syfte och mål. Underlag från den formativa utvärderingen kommer utgöra en del av bedömningsunderlaget inför varje ny etapp.

Etappmål för etapp 1

Etapp 1 är 18 månader och har följande etappmål:

- En önskvärd framtid och mission har formulerats tillsammans med vägledande principer för att nå dit.
- En GAP-analys har genomförts.
- Insatsområden med hävstångspotential har identifierats.
- En plan för hur arbetet med identifierade hävstänger ska bedrivas har tagits fram.
- En process för kontinuerligt lärande har utvecklats.
- En plan för nationell förankring och involvering kring mission och hävstänger har tagits fram.
- En plan för internationell uppkoppling av innovationsplattformen har tagits fram.
- Samverkansformer har utvecklats.

Preliminära etappmål för etapp 2

Etapp 2 är 30 månader och har följande etappmål:

- Nationell förankring och involvering kring mission och hävstänger har inletts.
- Internationell uppkoppling har påbörjats.
- Strategiska experiment med identifierade hävstänger har inletts.
- Relaterade pågående initiativ har engagerats.
- Relationer mellan aktörer i innovationsplattformen och andra har främjats.
- Processen för kontinuerligt lärande har implementerats.
- Samverkansformer har testats och anpassats baserat på lärdomar.
- Finansiering för innovationsprojekt har sökts från andra finansiärer.

Preliminära etappmål för etapp 3

Etapp 3 är 12 månader och har följande etappmål:

- Innovationsplattformens kärnteam är etablerat.
- Kärnteamet utgör en katalysator med legitimitet i matsystemet.
- Missionen är nationellt välkänd och erkänd.
- Kärnteamets prototyper, experiment, projekt och koordinering av aktörer och insatser har gjort avtryck i matsystemet.
- Samtliga fem principer viktiga för systemtransformation har adresserats.
- Plattformen är uppkopplad mot relevanta internationella nätverk.
- Ett flertal initiativ kopplade till innovationsplattformen har attraherat extern finansiering.

Bilaga 2: Tre dimensioner av hållbar utveckling

Varje mission behöver adressera samtliga tre hållbarhetsdimensioner. Nedan följer exempel på utmaningar inom matsystemet inom dessa dimensioner.

Social hållbarhet i matsystemet och rådande utmaningar

Rådande utmaningar: Våra matvanor rankas idag som en av de största riskfaktorerna för många av våra vanliga folksjukdomar. De största riskerna i matvanorna är att vi äter för lite fullkorn, för lite frukt och grönt, för mycket rött kött och chark och för mycket salt. Fetma och övervikt ökar risken för hjärt- och kärlsjukdom, diabetes typ 2 samt flera typer av cancer. Det är särskilt viss mat som kan öka risken för olika typer av cancer. Eftersom så många i Sverige har övervikt eller fetma är det ett av våra allvarligaste folkhälsoproblem.²³

Social hållbarhet i matsystemet handlar om att se till att alla människor har tillgång till hållbar, näringsrik och säker mat, oavsett ekonomiska förutsättningar, geografisk plats eller social status. Matsystemet ska vara rättvist och inkluderande för alla inblandade parter. Det innebär att vi behöver ta hänsyn till de sociala konsekvenserna av matproduktion, distribution och konsumtion. Social hållbarhet innebär också att ha ett barnperspektiv vilket innebär att man tar hänsyn till barns unika behov, erfarenheter och perspektiv när man utvecklar och implementerar lösningar. Genom att ha ett barnperspektiv kan vi säkerställa att lösningar som tas fram är relevanta, effektiva och inkluderande för alla. Ett fokus på ungas matvanor är också rekommenderat utifrån rådande forskning. Våra matvanor grundläggs under de fem första levnadsåren och vi lär oss när och hur mycket vi ska äta. Preferenserna påverkas både av våra gener och av den miljö vi befinner oss i. Eftersom de flesta barn äter flera av dagens måltider i förskolan och skolan delas ansvaret för barnens ätande och lärande mellan vårdnadshavare, förskola och skola.²⁴ Skolmaten tros också ha en starkt fostrande effekt. Studier visar att vi präglas av den mat vi åt som barn.²⁵ Att fokusera på unga är därför en stor möjlighet för att bidra till ett hållbart matsystem.

Ekologisk hållbarhet i matsystemet och rådande utmaningar

Rådande utmaningar: Matproduktion och konsumtion står för 25 procent av de globala växthusgasutsläppen. Dessa utsläpp behöver minst halveras. I dag finns beräkningar för hur en kost skulle kunna se ut för att gynna både hälsa och miljö och samtidigt föda tio miljarder människor på planeten. Vi behöver hitta ett sätt att utveckla vår kost i den riktningen menar forskare på KI.²⁶ Jordbrukets utsläpp är i princip oförändrade senaste åren. År 2021 var de totala växthusgasutsläppen från jordbrukssektorn cirka 6,7 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Det motsvarar ungefär 14 procent av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser. Jordbrukssektorns

²³ [Matvanor och sjukdom \(livsmedelsverket.se\)](https://livsmedelsverket.se)

²⁴ [Barns matvanor ur ett sensoriskt och pedagogiskt perspektiv - litteraturgenomgång \(livsmedelsverket.se\)](https://livsmedelsverket.se)

²⁵ [Nyfiken på matvanor | Karolinska Institutet \(ki.se\)](https://ki.se)

²⁶ [Nyfiken på matvanor | Karolinska Institutet \(ki.se\)](https://ki.se)

utsläpp består främst av metan och lustgas från djurens fodermältning, gödselhantering och kväveomvandling i mark.²⁷

Ekologisk hållbarhet i matsystemet handlar om att producera, distribuera och konsumera mat på ett sätt som minimerar negativ påverkan på miljön, minskar klimatpåverkan och bevarar den biologiska mångfalden. Det innebär att vi måste ta hänsyn till hur maten produceras, hur den transporteras och hur den hanteras från jord till bord. För att uppnå ekologisk hållbarhet i matsystemet behöver vi främja användningen av hållbara jordbruksmetoder som bevarar jordens hälsa och bördighet, minskar användningen av fossila bränslen, kemiska bekämpningsmedel och gödningsmedel, och främjar användningen av naturliga metoder för skadedjursbekämpning. Det innebär också att minska matsvinnet och främja en mer hållbar och resurseffektiv matproduktion och distribution.

Ekonomisk hållbarhet i matsystemet och rådande utmaningar

Rådande utmaningar: Obalansen i livsmedelskedjan där prissättningen tenderar att vara helt kostnadsbaserad och kopplad till världsmarknadspriser på råvaror i de tidiga leden i kedjan, för att sen bli alltmer differentierad och värdebaserad i takt med att produkten närmar sig slutkonsument gör det svårt för företag i de tidiga stegen i förädlingskedjan att få del av de vinstmarginaler som genereras i kedjan, samtidigt som dessa led får bära en stor del av de risker som det innebär att satsa på innovation, exempelvis genom att börja odla nya grödor. En ojämn fördelning av risker och vinster i värdekedjan underminerar incitamenten för att satsa på innovation inom matsystemet. De stora företagen har en stor andel av marknaden och möjlighet att sätta villkor för leverantörer i de tidigare leden. För mindre aktörer är det en utmaning att hitta alternativa sätt att få ut sina produkter på marknaden. Det är också svårt för entreprenörer i tidiga steg i förädlingsledet att få information om marknadstrender, betalningsvilja osv. Ett stort hinder ligger också i den jämförelsevis låga lönsamhet som finns inom primärproduktion och delar av livsmedelsförädlingen. En svag lönsamhet medför att företagen har svårt att attrahera både arbetskraft och kapital. Detta är faktorer som får stor påverkan på förutsättningar för innovation och omställning.²⁸

Ekonomisk hållbarhet i matsystemet handlar om att säkerställa att produktion, distribution och konsumtion av mat är ekonomiskt livskraftigt på både kort och lång sikt. Det innebär att matproduktionen måste vara lönsam för bönder och producenter, samtidigt som konsumenterna har råd att köpa hälsosamma livsmedel till rimliga priser. Ekonomisk hållbarhet i matsystemet innebär också att ta hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna av matsystemet på samhället som helhet. Detta inkluderar att minimera kostnaderna för miljöskador och negativ påverkan på folkhälsan.

²⁷ [Utsläpp av växthusgaser från jordbruk; Sveriges utsläpp av växthusgaser \(naturvardsverket.se\)](#)

²⁸ Sweden Food Arenas Färdplan. [Färdplan_230330.pdf \(swedenfoodarena.se\)](#)

Bilaga 3: Fem principer för systemtransformation

Innovationsplattformarna ska arbeta utifrån fem principer, som är viktiga för att lyckas utveckla nya system eller förändra befintliga. Nedan beskrivs dessa fem principer.

1. Förmåga att styra och engagera mot gemensamma prioriterade mål

Det behövs en förmåga att samla och koordinera en bredd av aktörer kring en gemensam agenda eller mission för att styra mot gemensamma mål och kunna göra tydliga prioriteringar. En metod för att arbeta i en gemensam riktning går ut på att gemensamt ta fram ett konkret, ambitiöst omställningsmål, en så kallad mission. En mission behöver vara djärv, inspirerande och ta ett helhetsgrepp för att adressera såväl social, miljömässig som ekonomisk hållbarhet. Den ska beskriva ett önskat läge och bygga på kritiska behov i samhället, vara kvantifierbar och fånga olika aktörers drivkraft för innovation på kort och lång sikt. För att styra och engagera mot ett gemensamt mål krävs det vanligtvis en person eller en grupp av personer som kan ta på sig ledarrollen, för att samordna och integrera de olika delarna av arbetet. Det kräver en förmåga att kommunicera effektivt, att förstå olika perspektiv och behov samt att bygga allianser och nätverk för att främja samarbete och synergi.

2. Involvering av efterfrågesidan

Konsumenter, handeln och offentlig sektor är exempel på grupper som är viktiga att involvera för att förstå hur deras behov ser ut. Att lyckas bygga bred legitimitet för det nya är ett vanligt hinder för förnyelse. Det kan handla om att förändra normer, attityder och värderingar. En grund för att lyckas är att ta avstamp i efterfrågesidan och sätta dem i fokus som motor i förändringsprocessen.

3. Stötta experimenterande kring nydanande produkter, teknologer och tillvägagångssätt

Nydanande produkter, teknologier och tillvägagångssätt kan leda till att spelplanen inom ett område helt ritas om. Den kan också skakas om genom att externa faktorer drastiskt förändrar förutsättningarna, exempelvis genom kraftiga prisförändringar, förändrade produktionsmöjligheter till följd av klimatförändringar, eller förändringar i handelsmönster till följd av politisk oro i världen. Den typen av förändring innebär att balansen i ett system rubbas och bereder väg för något nytt.

För att möjliggöra banbrytande lösningar och förnyelse i ett system med väletablerade och starka aktörer kan mindre etablerade aktörer behöva långsiktigt stöd och möjlighet att experimentera för att lyckas ta nya lösningar hela vägen till implementering och uppskalning. Stimulering av nischer med starka incitament och kraft att utmana är viktigt för att skapa förutsättningar för att alternativa tillvägagångssätt ska utvecklas och testas, för att så småningom på allvar kunna utmana etablerade metoder och strukturer.

4. Verka för att strukturer och regelverk förändras

Att verka för att strukturer och regelverk förändras så att de främjar ett hållbart matsystem kan göras genom att exempelvis belysa policyhinder. Koordinering av policy är nödvändigt för att uppnå maximal nytta av olika insatser. Att också verka för mer föränderliga strukturer och regelverk som möjliggör nya aktörskonstellationer kan bidra till att utmana etablerade aktörer till att utvecklas i nya riktningar.

För att förändra ett helt system behöver man adressera många olika faktorer såsom kultur och normer, kunskap, teknik, infrastruktur, marknad samt lagar och policy. Eftersom aktörer, nätverk och institutioner samspelar i ett flernivåsystem behöver många olika aktörer involveras. Kärnteamets uppgift handlar om att bryta silos och låta aktörer som annars inte träffas diskutera problem och lösningar kopplade till den valda missionen.

5. Främja kunskapsdelning och lärande

Främja kunskapsdelning och lärande är en förutsättning för systemtransformation som kräver ett strukturerat arbete.

Dessa principer är delvis hämtade från Sweden Food Arenas Färdplan – Ett modernt innovationssystem [Färdplan_230330.pdf \(swedenfoodarena.se\)](#) som i sin tur bygger på forskning som gjorts inom forskningsfältet systemtransformation. Mer info om den forskningen finns bland annat här: [Home - TIPC \(tipconsortium.net\)](#) och här: [STIPP \(stippsweden.com\)](#).